

หนังสือส่งเสริมการอ่าน
ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม
นิทานชาดก

ขุดบ่อน้ำ ในทะเลทราย

กระทรวงศึกษาธิการ

ระดับประถมศึกษา

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง จำนวน ๔๘,๐๐๐ เล่ม
ลิขสิทธิ์เป็นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๓๐
ผู้จัดพิมพ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
ISBN 974 - 10 - 0563 - 6

หนังสือส่งเสริมการอ่าน
ชุดพระพุทธศาสนา และจริยธรรม

ชุดนิทานชาดก

ระดับประถมศึกษา

ชุดบ่อน้ำในทะเลทราย

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน ระดับ
ประถมศึกษา ชุดนิทานชาดก เรื่อง ขุดบ่อน้ำในทะเลทราย ขึ้น
กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ใน
โรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๐

(นายเอกวิทย์ ณ ถลาง)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

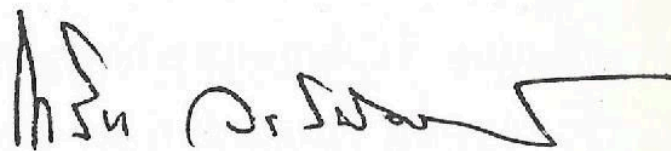
คำนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาช้านาน มีส่วนช่วยให้สังคมไทยอยู่ได้อย่างสันติสุข ช่วยสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมไทยมาตลอด กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็นควร ส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนได้ยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรม โดยสม่ำเสมอ จึงได้มอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้น ในการจัดทำหนังสือดังกล่าว กรมวิชาการ ได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสืออ้างอิง เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาขึ้นคณะหนึ่ง ดังรายชื่อท้ายหนังสือนี้

ในการจัดทำโครงร่างที่จะใช้เป็นหลักในการเขียนหนังสือชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรมนี้ คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่า ชาดก ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในพระไตรปิฎก ถ้าหากคัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับเด็ก นำมาเขียนใหม่ด้วยภาษาสำนวนง่าย ๆ สำหรับเด็กจะอ่านหาความรู้ด้วยตัวเองได้ น่าจะเป็นประโยชน์ แก่เด็กและเยาวชน จึงได้มอบหมายให้ นายจำรัส ดวงธิดาร เป็น ผู้จัดทำต้นฉบับหนังสือนิทานชาดกขึ้น คณะกรรมการคัดเลือกไว้ ๑๐ เรื่อง และกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้ง นางแม่นมาส ขวลิขิต เป็น ผู้ตรวจขั้นสุดท้าย แล้วคณะกรรมการมอบหมายให้ นายประเทศ

สุขสถิตย์ เป็นผู้ประสานงานการจัดทำภาพประกอบ โดยจัดทำเป็น
ชุดนิทานชาดกเล่มละ ๑ เรื่อง รวม ๑๐ เล่ม เน้นคุณธรรมต่าง ๆ
กันไป เรื่อง ขุดบ่อน้ำในทะเลทราย นี้ เป็นตัวอย่างว่าความขยัน
หมั่นเพียร ความตั้งใจไม่ท้อถอย ช่วยให้คนประสบความสำเร็จ
ในการทำงาน และดำเนินชีวิต

กรมวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการฯ ผู้เขียน ผู้ตรวจ
และผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

(นายโกวิท วรพิพัฒน์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๐

ชาดก

พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้ประกาศศาสนาพุทธ สั่งสอนมนุษย์ด้วยกลวิธีการสอน ๒ ลักษณะ ตามระดับสติปัญญา และอัธยาศัยที่แตกต่างกัน ดังนี้

๑. สอนตรง ๆ ว่าด้วยเนื้อหาสาระของหลักธรรมล้วน ๆ เรียกว่า **ธรรมาธิษฐาน** ใช้สอนผู้ที่ได้รับการศึกษาดี มีสติปัญญาสูง

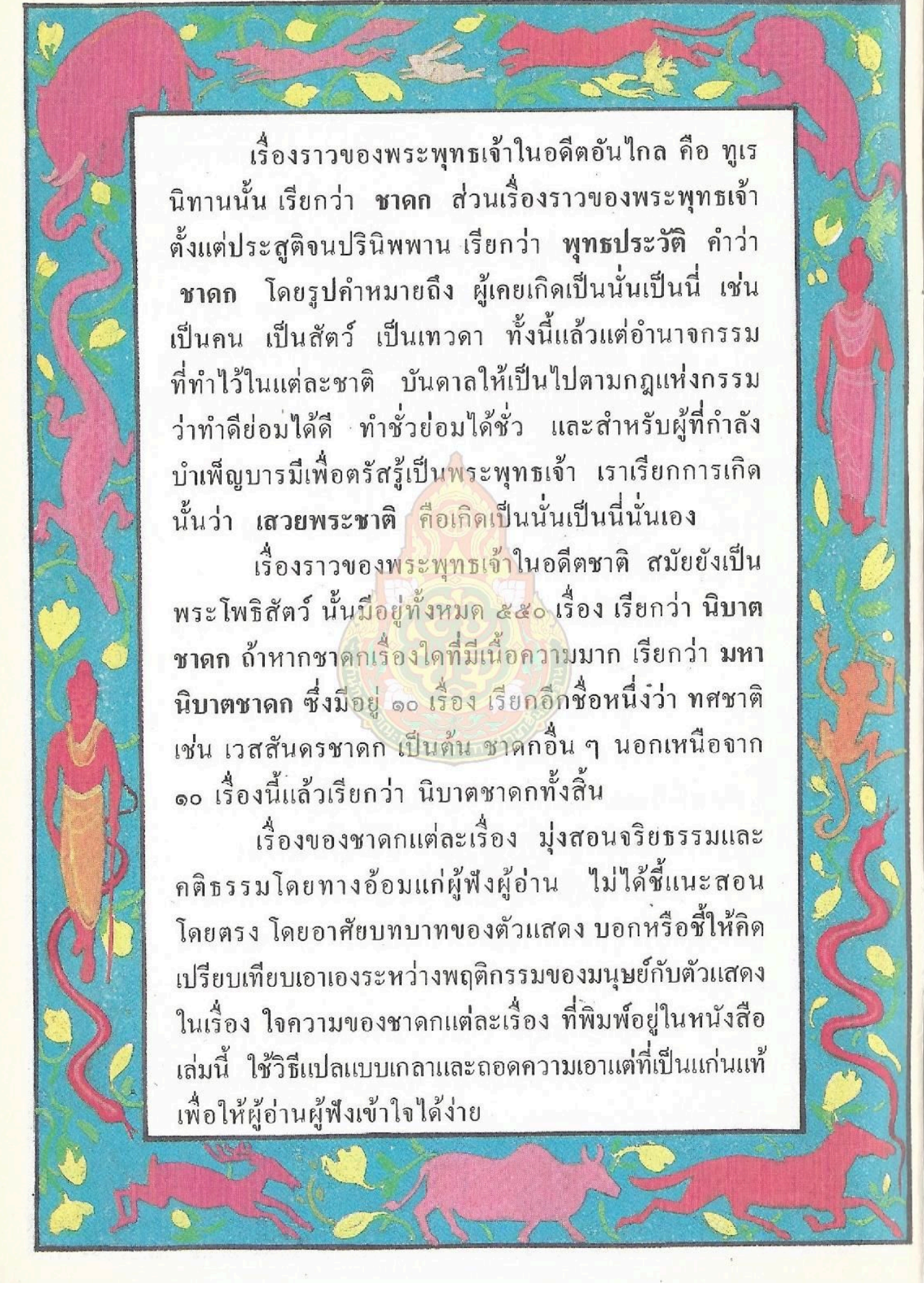
๒. สอนทางอ้อม โดยทรงเล่าเรื่องเปรียบเทียบให้ฟัง เรียกว่า **บุคลาธิษฐาน** ใช้สอนชาวบ้านทั่ว ๆ ไป หรืออาจจะเรียกว่าใช้สอนโดยเล่าเป็นนิทาน

นิทานที่เกี่ยวข้องกับองค์พระพุทธเจ้า มี ๓ ประเภท คือ

๑. **ทุเรณิทาน** คือเรื่องราวในอดีตอันไกล สมัยพระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญบารมีในภพหรือชาติต่าง ๆ มีทั้งชาติภพที่เป็นคน เป็นเทวดา และเป็นสัตว์ เรื่อย ๆ มาจนถึงสมัยพระพุทธเจ้าจุติลงสู่พระครรภ์พระพุทธมารดา

๒. **อวิทูเรณิทาน** ได้แก่ เรื่องราวของพระพุทธเจ้านับตั้งแต่ประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา จนถึงวันตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

๓. **สันติเกณิทาน** ได้แก่ เรื่องราวของพระพุทธเจ้าในระยะเวลาตั้งแต่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จนถึงวันปรินิพพาน

เรื่องราวของพระพุทธเจ้าในอดีตอันไกล คือ พุเร
นิทานนั้น เรียกว่า ชาดก ส่วนเรื่องราวของพระพุทธเจ้า
ตั้งแต่ประสูติจนปรินิพพาน เรียกว่า พุทธประวัติ คำว่า
ชาดก โดยรูปคำหมายถึง ผู้เคยเกิดเป็นนั่นเป็นนี่ เช่น
เป็นคน เป็นสัตว์ เป็นเทวดา ทั้งนี้แล้วแต่อำนาจกรรม
ที่ทำไว้ในแต่ละชาติ บันดาลให้เป็นไปตามกฎแห่งกรรม
ว่าทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว และสำหรับผู้ที่กำลัง
บำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เราเรียกการเกิด
นั้นว่า เสวยพระชาติ คือเกิดเป็นนั่นเป็นนี่นั่นเอง

เรื่องราวของพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ สมัยยังเป็น
พระโพธิสัตว์ นั้นมีอยู่ทั้งหมด ๕๕๐ เรื่อง เรียกว่า นิบาต
ชาดก ถ้าหากชาดกเรื่องใดที่มีเนื้อความมาก เรียกว่า มหา
นิบาตชาดก ซึ่งมีอยู่ ๑๐ เรื่อง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ทศชาติ
เช่น เวสสันดรชาดก เป็นต้น ชาดกอื่น ๆ นอกเหนือจาก
๑๐ เรื่องนี้แล้วเรียกว่า นิบาตชาดกทั้งสิ้น

เรื่องของชาดกแต่ละเรื่อง มุ่งสอนจริยธรรมและ
กตិธรรมโดยทางอ้อมแก่ผู้ฟังผู้อ่าน ไม่ได้ชี้แนะสอน
โดยตรง โดยอาศัยบทบาทของตัวแสดง บอกหรือชี้ให้คิด
เปรียบเทียบเอาเองระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับตัวแสดง
ในเรื่อง ใจความของชาดกแต่ละเรื่อง ที่พิมพ์อยู่ในหนังสือ
เล่มนี้ ใช้วิธีแปลแบบกลาและถอดความเอาแต่ที่เป็นแก่นแท้
เพื่อให้ผู้อ่านผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย

ชุดบ่อน้ำในทะเลทราย

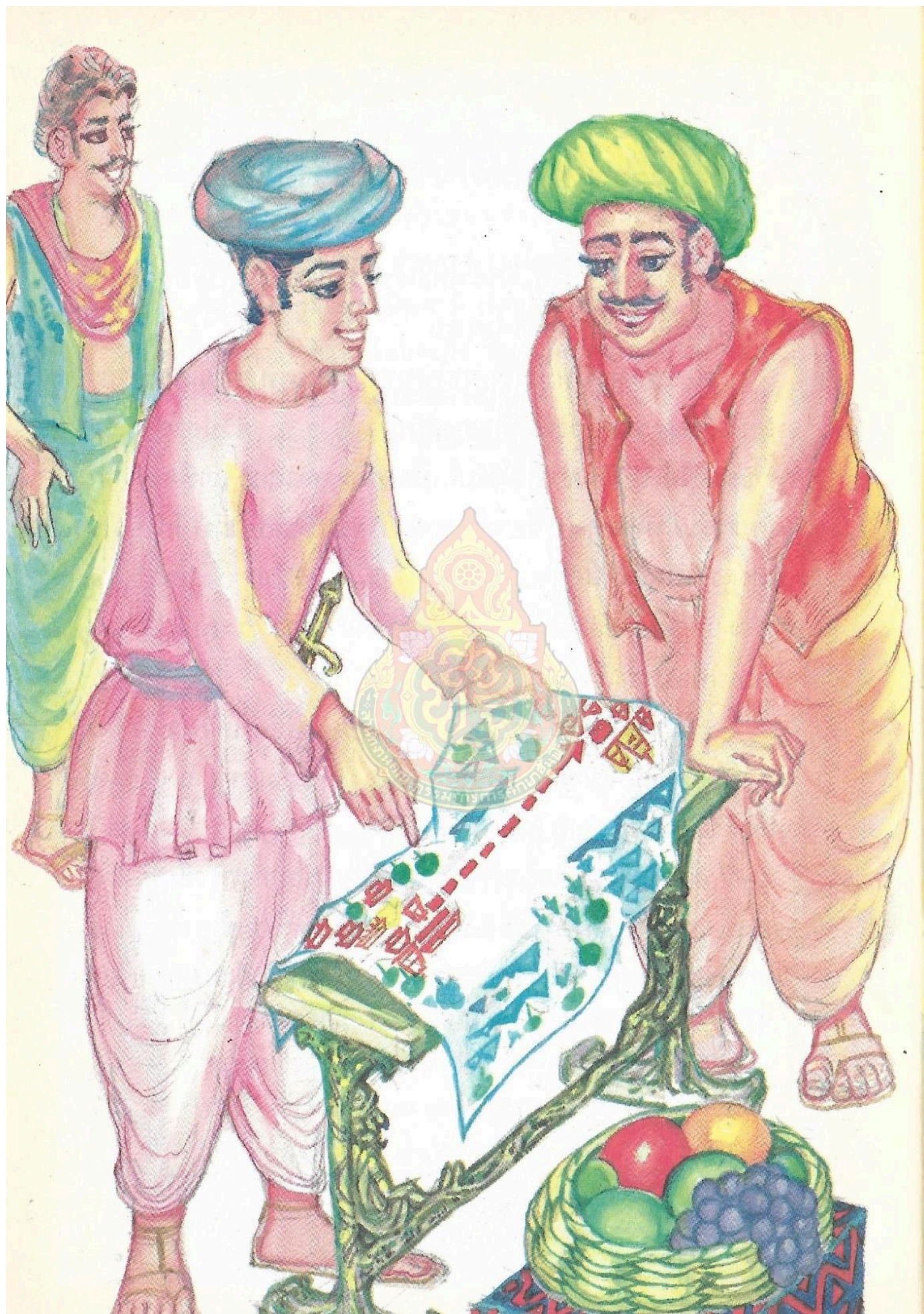
ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ามีวิธีการสอนพระภิกษุสงฆ์
ต่างกันตามอุปนิสัยของแต่ละคน

พระภิกษุรูปหนึ่งเรียนธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้วเข้าป่า
เพื่อบำเพ็ญธรรม แต่พยายามปฏิบัติเท่าไร ๆ ก็ไม่อาจสำเร็จ
คุณธรรมได้ จึงเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่ายคลายความเพียร ออก
จากป่ามาเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสปลอบโยนให้กำลังใจ
ว่าคนเรานั้นถ้าเกิดความท้อแท้อ่อนแอ ก็จะไม่อาจทำอะไรให้
สำเร็จได้ แต่ถ้าขยันหมั่นเพียรและพยายามเอาชนะอุปสรรคจะ
ประสบความสำเร็จ

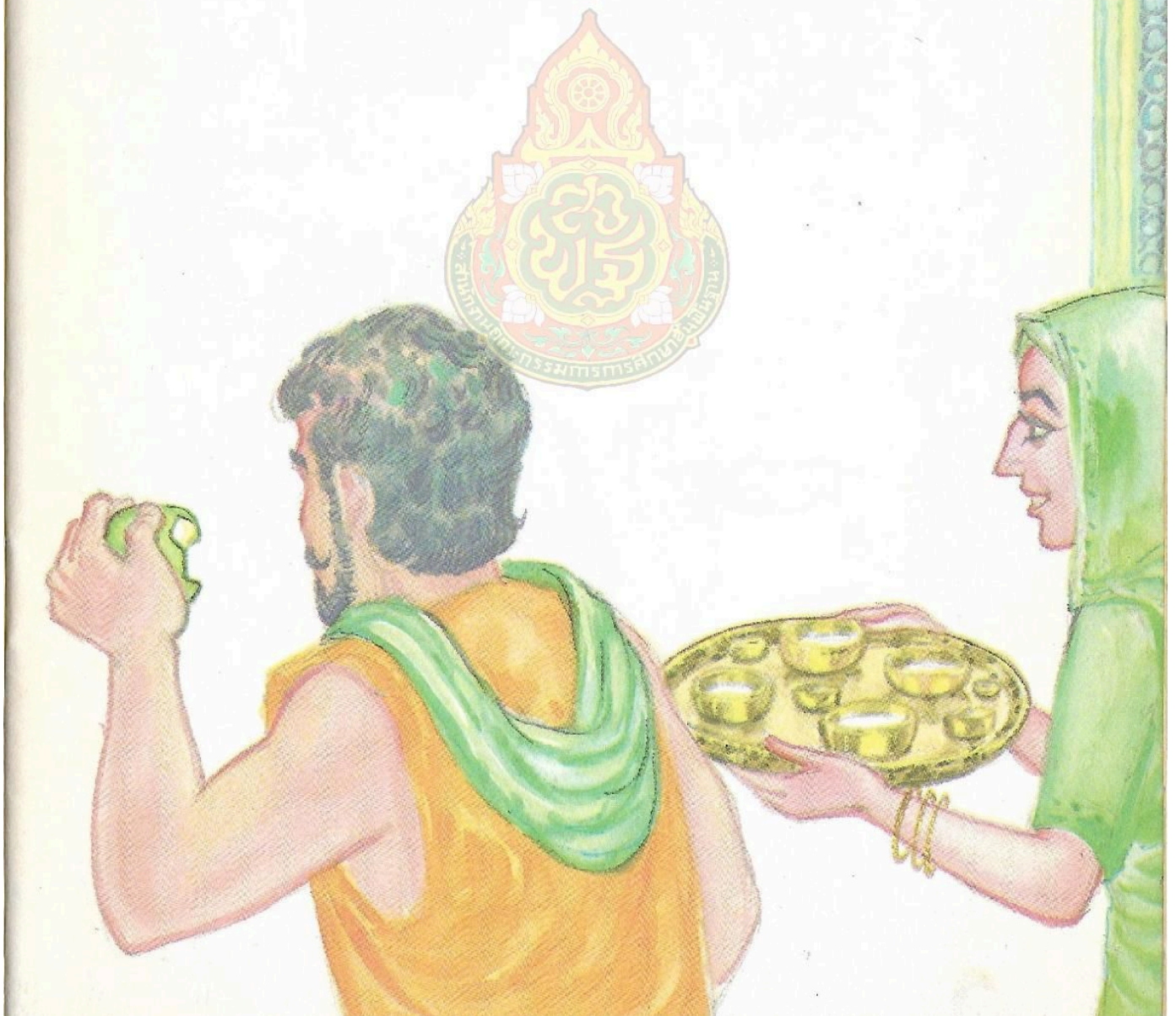
พระพุทธเจ้าตรัสกับสาวกว่า เหมือนพ่อค้าเกวียนซึ่งเป็น
หัวหน้ากองเกวียนพาหมู่เกวียนลูกน้องข้ามทะเลทราย ยังชนะ
อุปสรรคได้ด้วยความไม่ท้อแท้

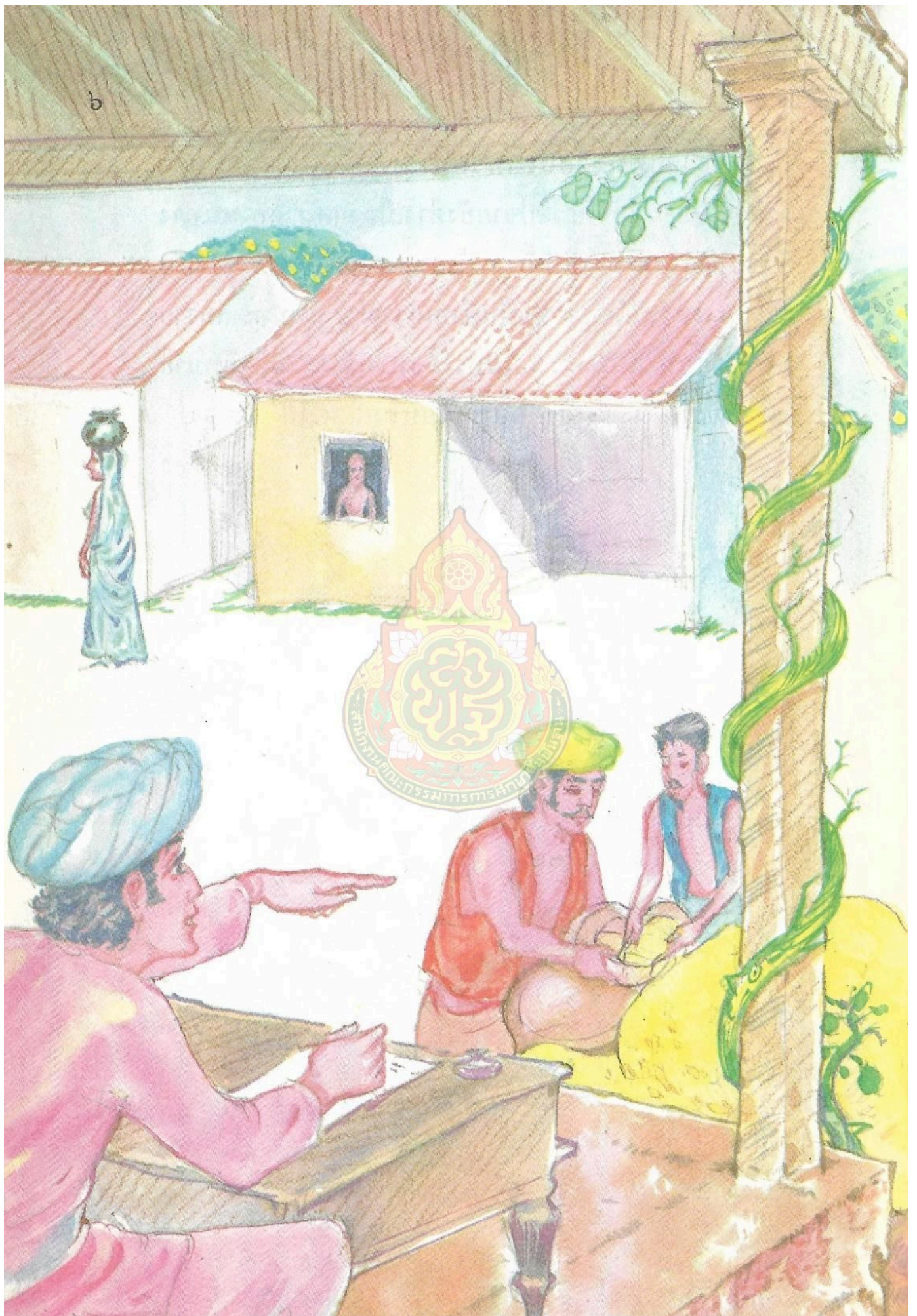
พระสงฆ์ทั้งปวงซึ่งนั่งฟังอยู่ในที่นั้น รวมทั้งพระภิกษุที่เกิด
ความท้อแท้ด้วย ใคร่ทราบเรื่องราวของนายกองเกวียนข้ามทะเลทราย
ได้กราบทูลพระพุทธเจ้าให้ทรงแสดง พระพุทธเจ้าจึงตรัสเล่าเรื่อง
ดังกล่าว

เรื่องมีดังต่อไปนี้

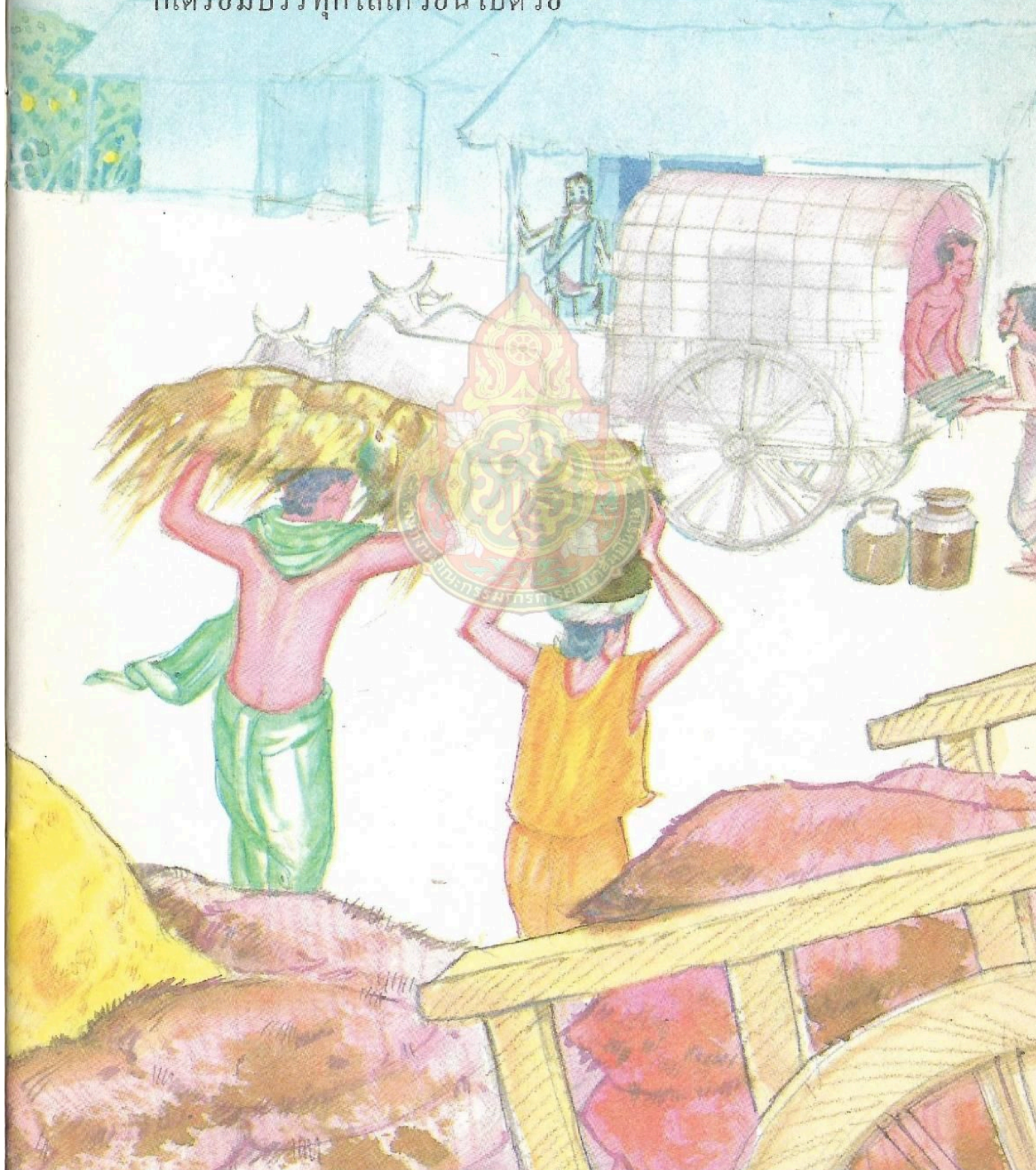

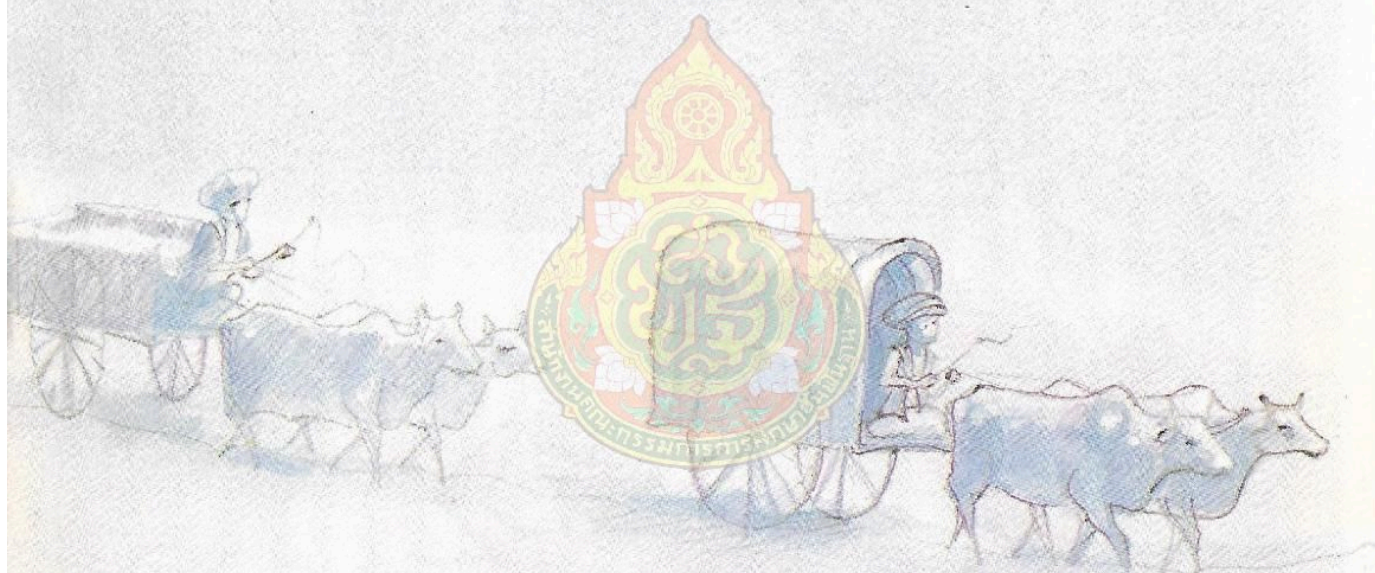
นายกองเกวียนพาพวกทาสบริวาร บรรทุกสินค้า
จำนวนมาก ใส่เกวียนไปขายยังต่างเมืองแดนไกล หนทาง
ซึ่งจะบรรทุกสินค้าไปนั้น เป็นทะเลทรายกันดารยิ่งนัก
ระยะทางทั้งหมดกินเวลาเป็นเดือนกว่าจะข้ามพ้นทะเลทราย
หนทางอื่นที่ไม่กันดารก็เป็นทางอ้อม กว่าที่จะไปถึงที่หมาย
ใช้เวลามาก ฉะนั้นนายกองเกวียนจึงเลือกไปทางตรง

นายกองเกวียนสั่งให้ลูกน้องตระเตรียมเสบียงอาหารให้
พร้อม น้ำ ฟืน ข้าวสาร น้ำมันและหญ้าแห้งสำหรับวัวลากเกวียน
ก็เตรียมบรรทุกใส่เกวียนไปด้วย

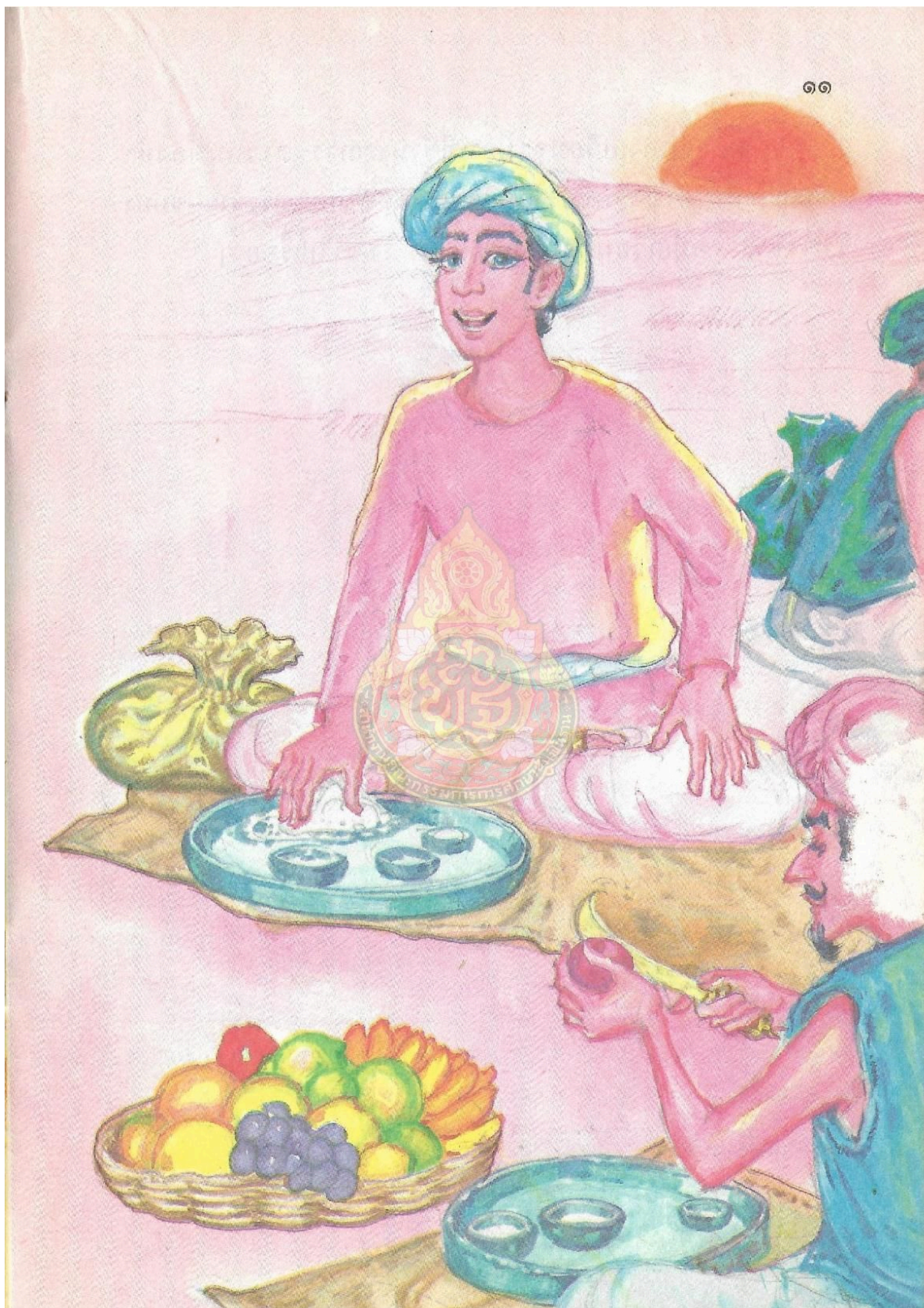
ทะเลทรายนั้นมีทรายละเอียดมาก ขนาดกำไ้มียกขึ้น
มาก็ไหลออกจากกำมือหมดสิ้น

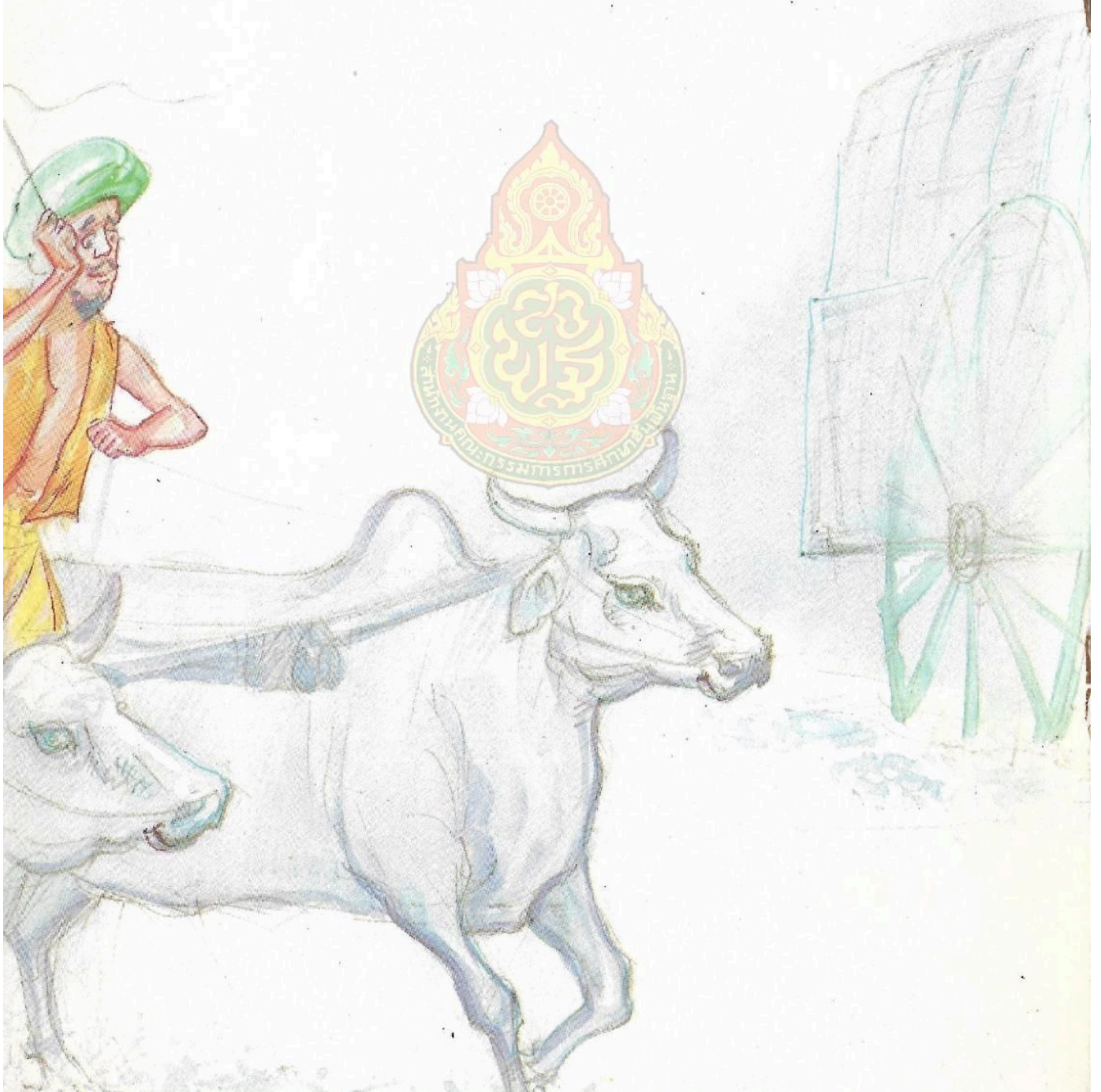
ในเวลากลางวันจะร้อนจัดเหมือนถ่านเพลิง ไม่มีใครเดินทางไปได้
จะไปได้ก็เฉพาะเวลากลางคืนเท่านั้น

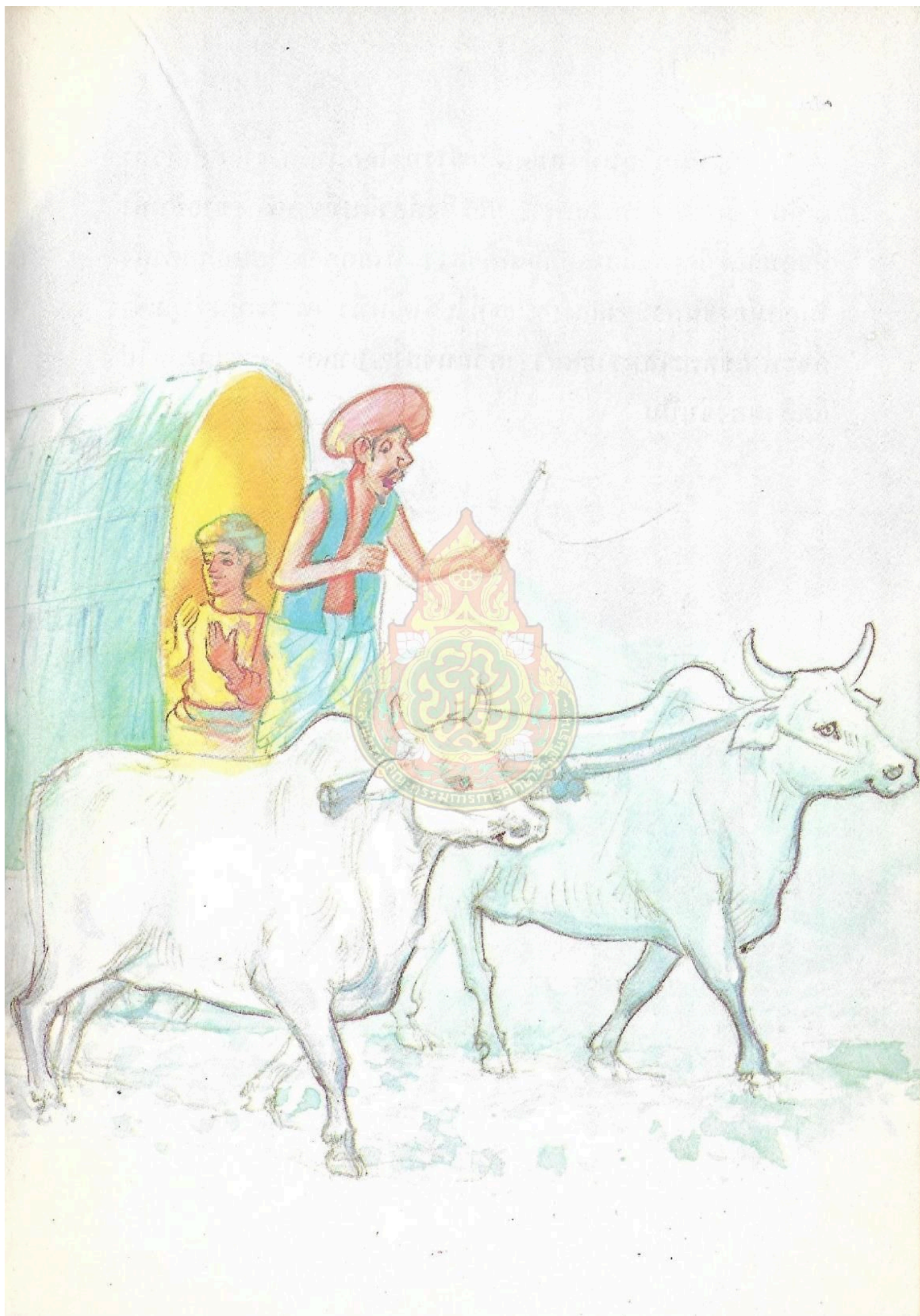
พอฟ้าสว่าง นายกองเกวียนจะสั่งหยุดกองเกวียน แล้ว
หมุนเกวียนกลับให้ล้อมวงกันเข้า กันผ้าทำปะรำกันแดด คนและ
วัวลากเกวียนเข้าไปพักผ่อนอยู่ด้านใต้ของปะรำนั้น รอต้อนรับ
พระอาทิตย์เริ่มจะตกดินลับเหลี่ยมโลก จึงเริ่มกินข้าวกินน้ำกัน
แล้วรีบออกเดินทางต่อ

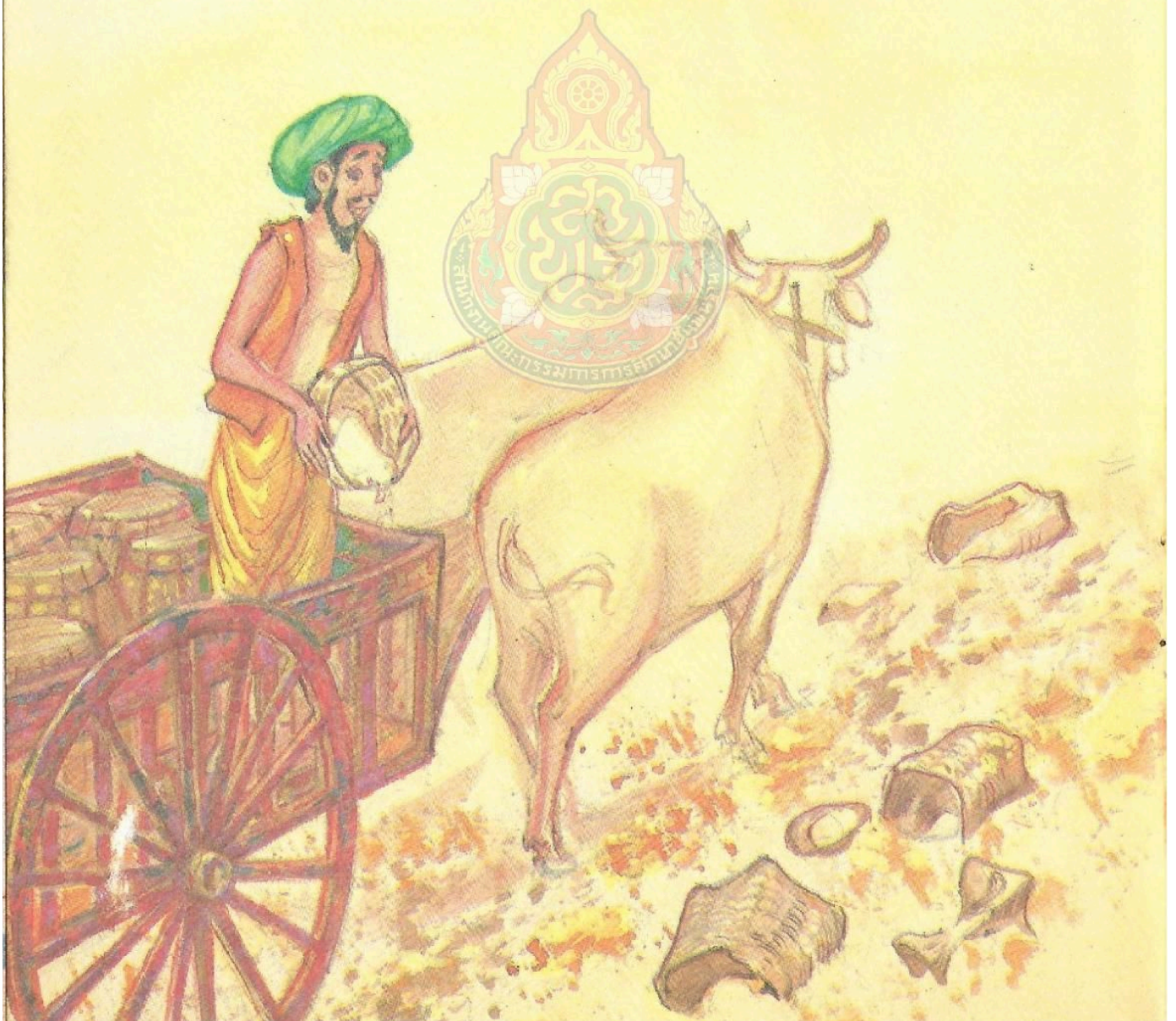

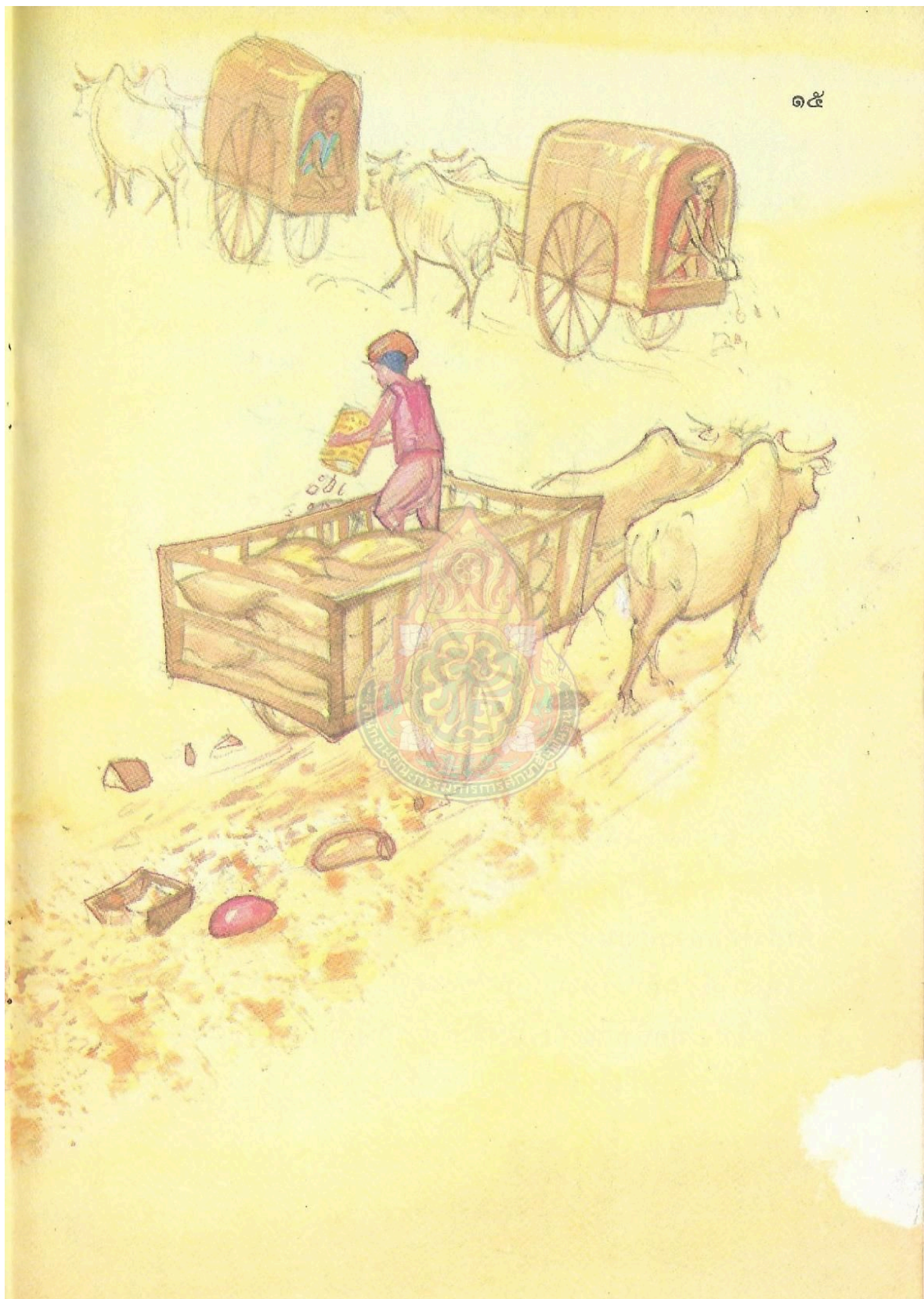
ชม . มกONGเกวียนจะมีคนที่ชำนาญการดูดาวบนท้องฟ้า
จับเกวียนนำทาง เขาจะตะโกนตลอดเวลา “จับมาทางซ้าย-จับมา
ทางขวา” หมู่เกวียนก็จะเคลื่อนตามหลังเขาไปเรื่อย ๆ

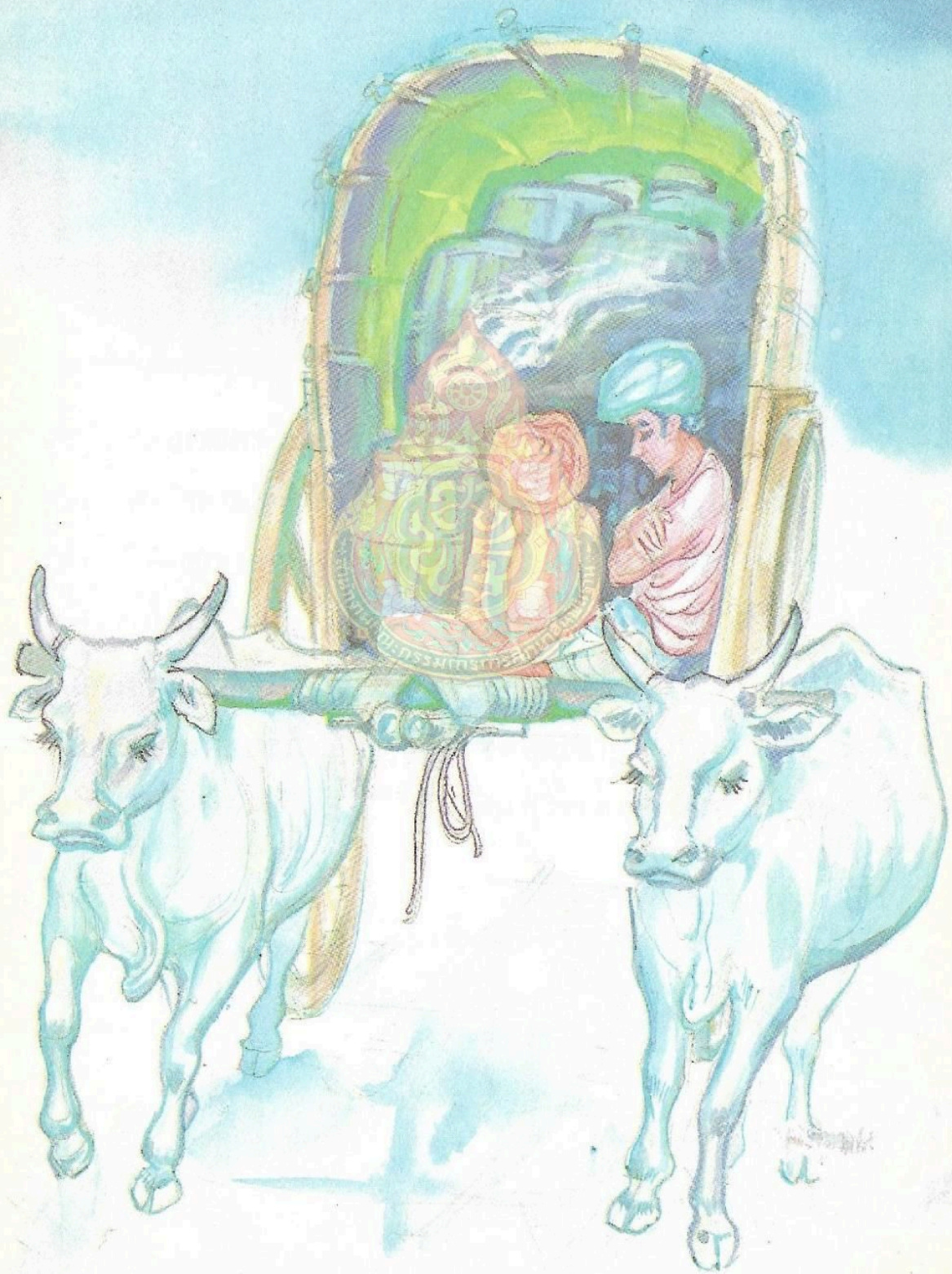
ขบวนเกวียนทั้งหมดเดินทางมาโดยลำดับ จนเหลือเวลา
 ๑ ค่ำ ก็จะพ้นเขตทะเลทราย และถึงท้องถิ่นที่จำหน่ายขายสินค้า
 ทั้งคนและวัวต่างอ่อนเปลี้ยเพลียแรง นายกองเกวียนออกคำสั่ง
 ให้ลูกน้องขนสิ่งของและเสบียงที่ไม่จำเป็นทิ้ง เพราะเห็นว่ารุ่งเช้า
 ก็จะพ้นเขตทะเลทรายแล้ว เกวียนจะได้เบาและวัวจะได้ลากไป
 แต่สิ่งของจำเป็น

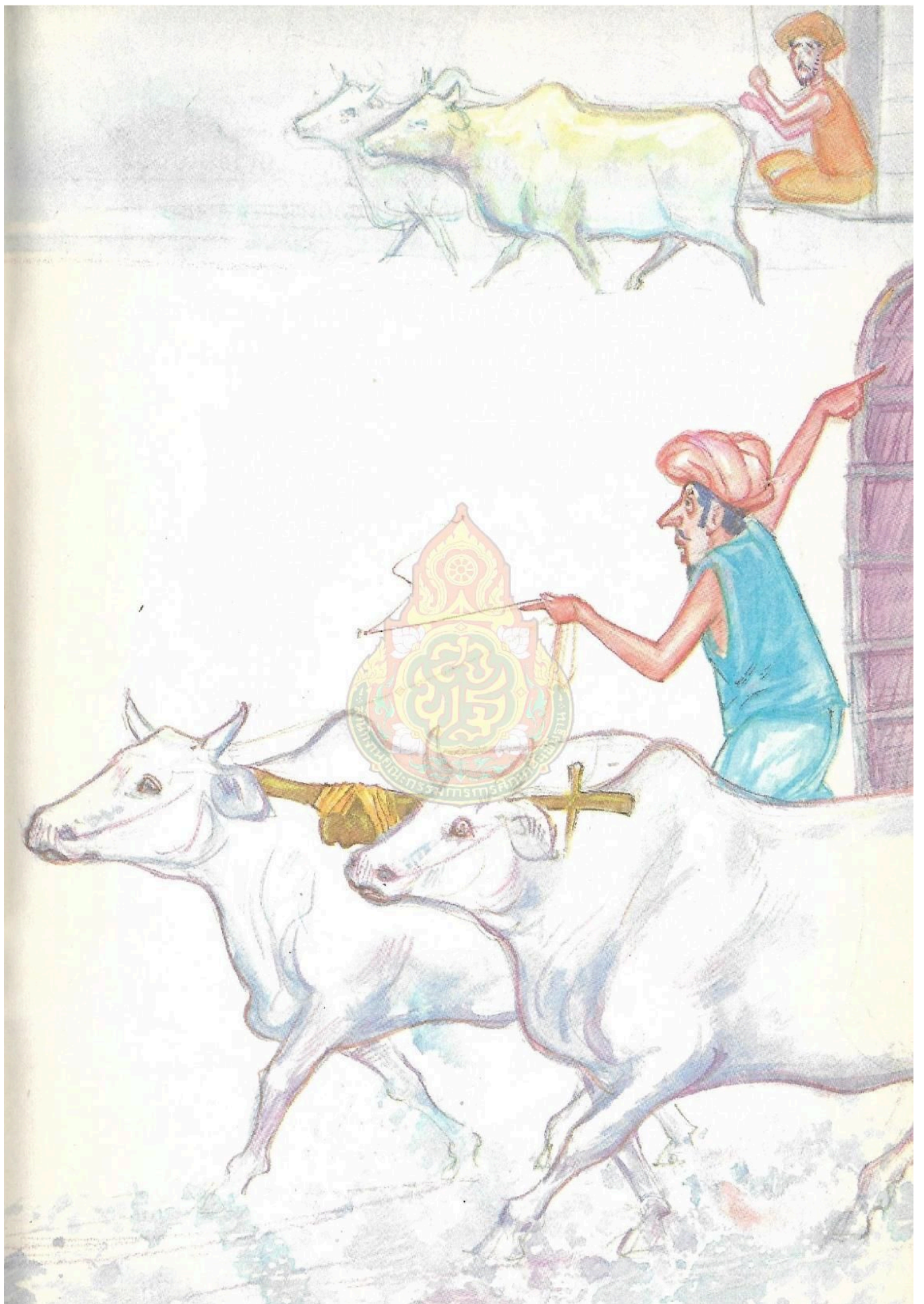

เมื่อจัดการตามคำสั่งของนายกองเกรียนเรียบร้อยแล้ว คนและ วัวกินอาหารมือสุดท้ายกันแล้ว พอคำลงนายกองเกรียนก็ออก คำสั่งให้กองเกรียนทั้งหมดเคลื่อนย้าย คนนำทางซึ่งจับเกรียน นำหน้าได้ส่งเสียงร้องบอกมาตลอดว่า “จับมาทางซ้าย-จับมา ทางขวา” พอถึงเวลาตีกลองของเขาก็เจียบลง เพราะเขาหลับ ไปด้วยความเหน็ดเหนื่อย

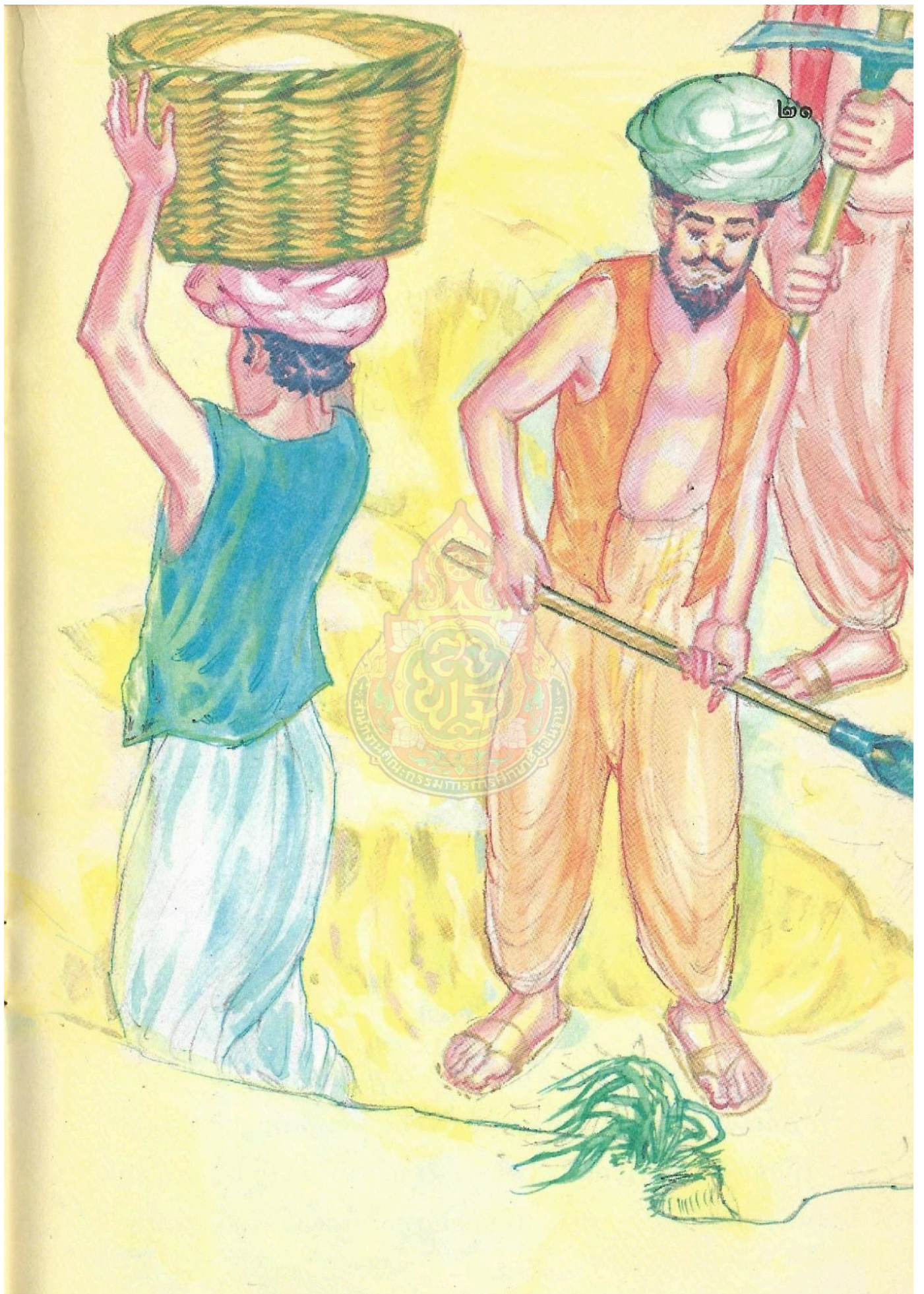

เมื่อคนขับหลัก วัวที่ลากเกวียนก็มั่งงุมมะงาหราลากเกวียน
ไปตามยถากรรมโดยไม่รู้ทิศทาง ส่วนเกวียนที่ตามหลังก็ตามมา
เรื่อย ๆ จนฟ้าสางคนนำทางจึงจ้วเจียดขึ้นขึ้นด้วยความตกใจ เขา
เห็นและจำได้ว่า ขบวนเกวียนได้วกเวียนกลับมายังที่เก่า เขา
ร้องตะโกนสุดเสียง ให้ขบวนเกวียนทั้งหมดกลับไปยังทางที่ผ่านมา
บรรดาหมู่เกวียนทั้งหมดเมื่อทราบเช่นนั้นก็ร้องกันแซ่งแซ่ว่า
“ตายแล้วละทีนี้ ข้าวน้ำจะกินก็ไม่มี”

นายกองเกวียนสั่งเกวียนหยุดพัก ให้ล้อมเกวียนเป็นวง
 เข้าอย่างวันก่อน ๆ แล้วพาลูกน้องคนสนิทออกตระเวนทะเลทราย
 เพื่อหาแหล่งน้ำ เขาพบกอหญ้าสดเข้ากอหนึ่ง ก็รู้ได้ด้วยปัญญา
 และความชัดเจน ว่าลึกลงไปในดินใต้ทะเลทรายแห่งนั้นจะต้อง
 มีน้ำ เพราะมีกอหญ้าสดปรากฏอยู่บนผิวทะเลทราย เขาจึงระดม
 ลูกน้องทั้งหมดใช้จอบและเสียมขุด

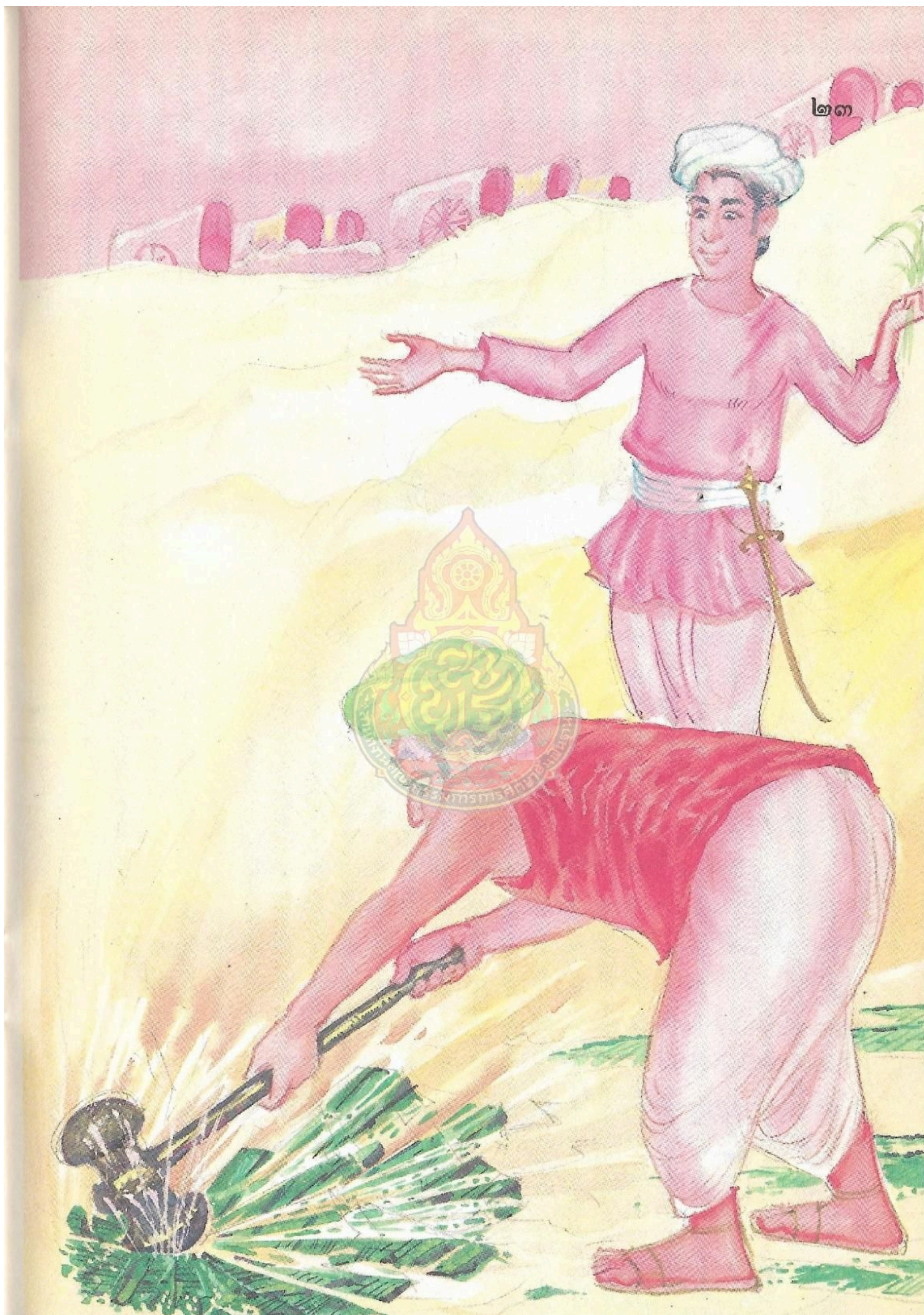

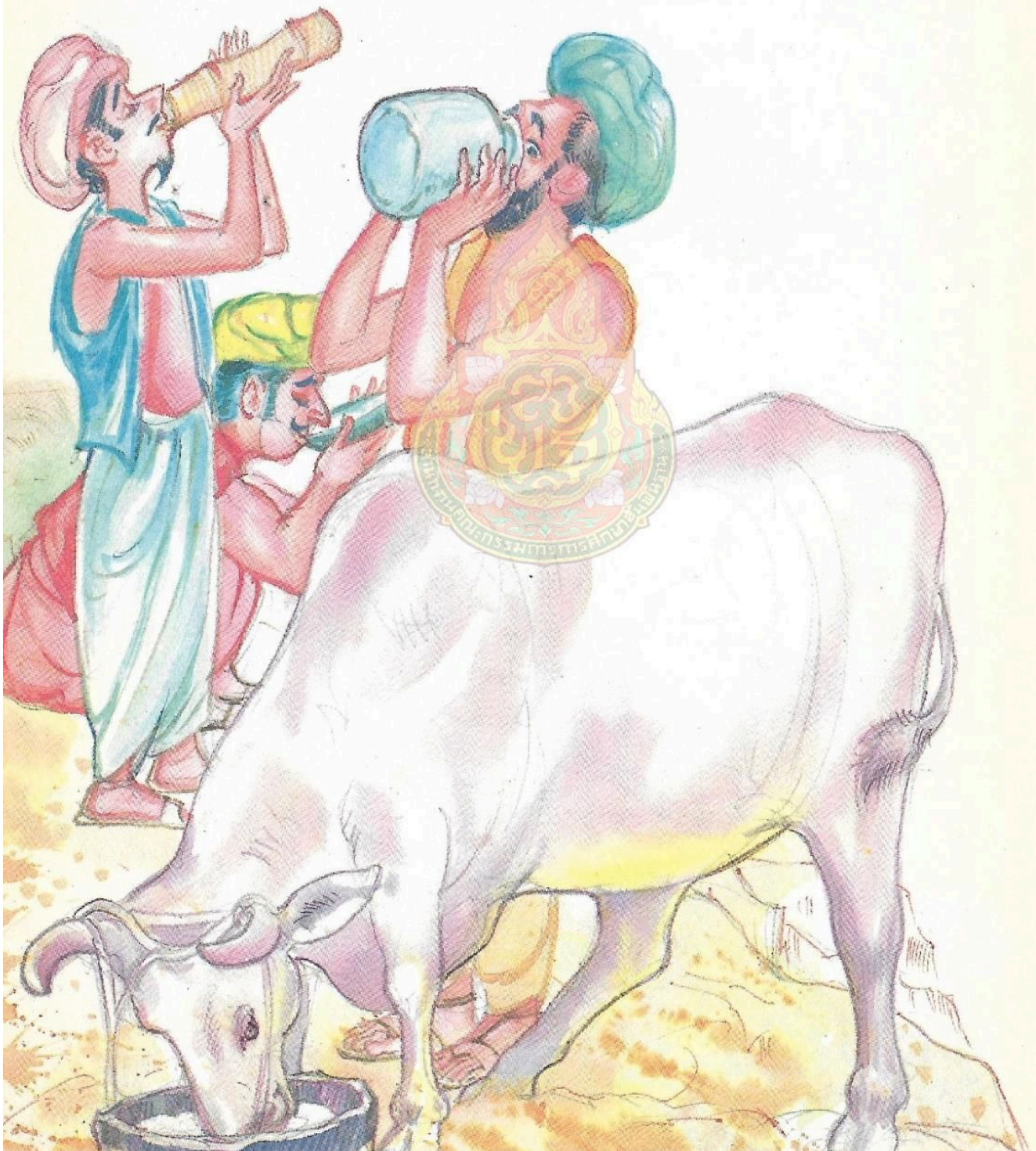

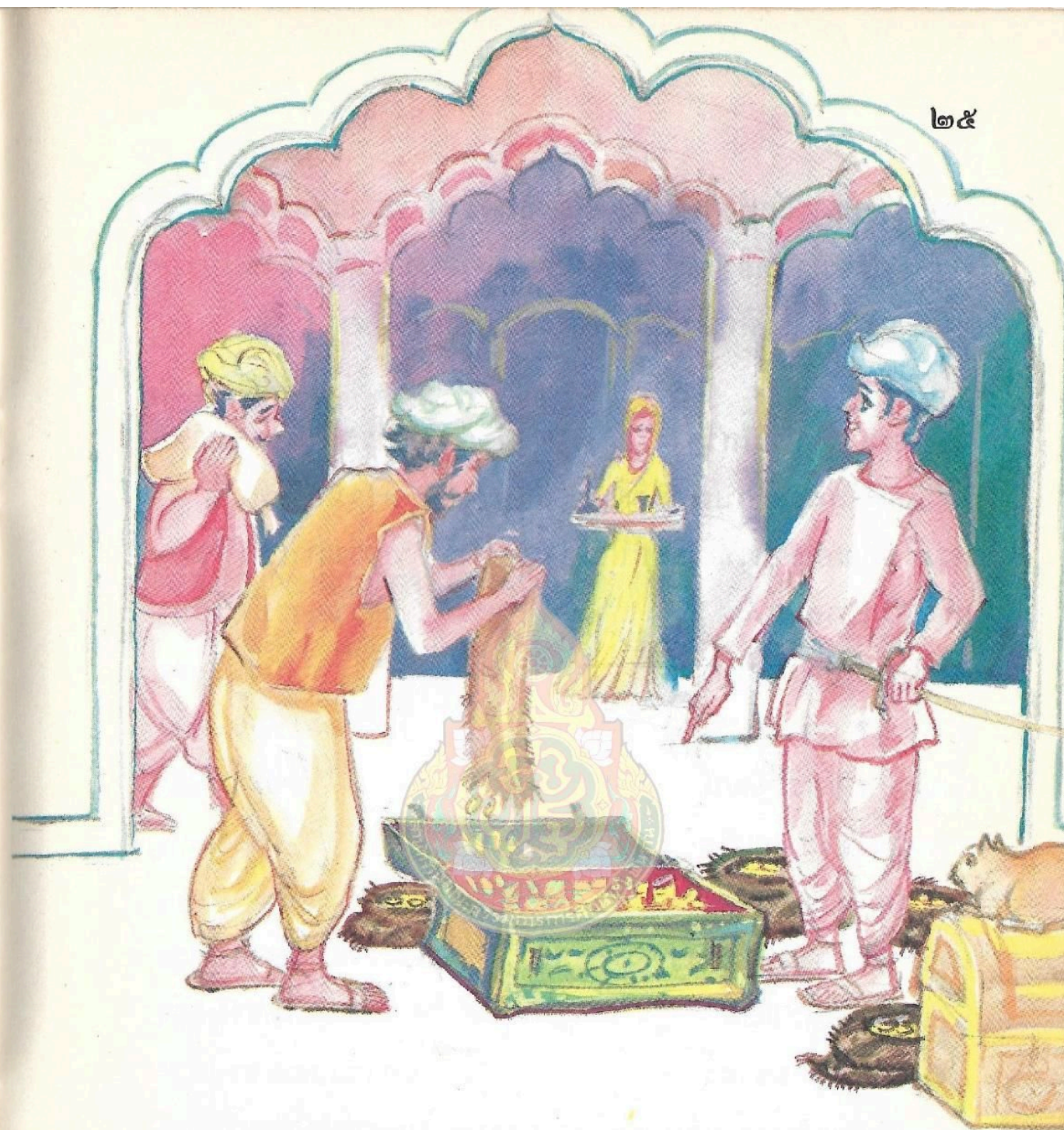
เมื่อชุดลึกลงไปเรื่อย ๆ
บรรดาลูกน้องต่างก็ทรุดนั่ง
ด้วยความผิดหวัง เพราะ
จอบและเสียมลับถูกหินดาน
เข้า มันเป็นแผ่นหินใหญ่
ชุดต่อไปอีกไม่ได้ ต่างก็
คร่ำครวญกันด้วยความ
ท้อแท้ว่าจะต้องอดตาย เป็น
ผีเฝ้าทะเลทรายแน่นอน

นายกองเกรียนยังไม่สิ้นหวัง สั่งลูกน้องคนสนิทไปหยิบ
เอาก้อนเหล็กมาให้ แล้วสั่งลูกน้องใช้ก้อนเหล็กนั้นทุบแผ่นหินดาน
ให้แตก ลูกน้องระดมกำลังทั้งหมดทุบแผ่นหินดังกึกก้องอยู่พัก
หนึ่ง แผ่นหินก็แตก พอแผ่นหินแตกสายน้ำก็พุ่งขึ้นมาเป็นลำน้ำพุ

ทำให้บรรดาพ่อค้าเกวียนรอดตาย คนและวัวได้กินน้ำพอมีแรง
ตกเย็นขบวนเกวียนทั้งหมดก็เดินทางต่อไปจนพ้นทะเลทราย
จำหน่ายสินค้า ได้เงินทองร่ำรวยกลับมาตาม ๆ กัน

พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องนี้จบลง แล้วตรัสแก่พระภิกษุที่เกิด
อารมณ์ท้อแท้ว่า มีความเพียรพยายามที่ไหน ความสำเร็จย่อมมี
ที่นั่น

ชาดกเรื่องขุดบ่อน้ำในทะเลทรายก็จบลงด้วยประการฉะนี้

คณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม
และหนังสืออ้างอิง ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

นายกมล สดประเสริฐ

พระเทพโสภณ (กมล โกวิท)

พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตภาโณ)

นางแม่นมาส ขวลิศ

นายสุชีพ ปุญญานุภาพ

นายจำรัส ดวงธิสาร

นางสุนน อมรวิวัฒน์

นายเย็นใจ เลาหวณิช

นายสมพร เทพสิทธา

นางมาลินี ผโลประการ

นายพินิจ สุขะสันต์

นางสาวยุพิน ธชาศรี

นางสาวพรรณงาม เข้มบุญเรือง

นายประเสริฐ รุ่งแสง

ประธานกรรมการ

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เขียน

นายจำรัส ดวงธิดาร

ผู้ตรวจ

นางแม่นมาส ชวลิต

ผู้จัดทำรูปเล่มและภาพประกอบ

นายประเทศ สุขสถิตย์

คณะกรรมการ

นางสาวยุพิน รัชาศรี

นายพินิจ สุขะสันต์

นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง

นางเรียบพร อธิปอนันต์

รายชื่อหนังสือชุดนิทานชาดก

๑. กระต่ายในดวงจันทร์
๒. ผลไม้ต้องห้าม
๓. ศิษย์โง่กับงอนไถ
๔. ชุบปอน้ำในทะเลทราย
๕. กากับนกกาน้ำ
๖. ผู้ว่านอนสอนง่าย
๗. ราชสีห์กับนกหัวขวาน
๘. หมาจิ้งจอกจอมยุยง
๙. พระฤๅษีเลี้ยงงูเห่า
๑๐. คนมักขอ

